

CARATĂNASE RĂZVAN-CONSTANTIN

Teză de doctorat

Prezența artelor grafice din secolele XVI-XX în colecțiile muzeale din România

Rezumat

Teza de doctorat intitulată „*Prezența artelor grafice din secolele XVI-XX în colecțiile muzeale din România*” este structurată pe trei capitole, la acestea adăugându-se Introducerea, Concluziile, Bibliografia și Anexele.

În introducere, am reliefat despre grafica românească care a fost și este la un nivel de excelență, având o istorie de cam o sută cinci-zeci de ani și o protoistorie de alte câteva secole, dacă luăm în calcul formele incipiente de tipar, respectiv transferul de imagini ecleziastice, toate acestea realizate prin tehnici de xilogravură. Analiza pe care o propunem are drept referențial fondul patrimonial de grafică concentrat în colecții muzeale, fără a se opri însă la multiplele aspecte muzeografice. Ceea ce ne interesează este să interpretăm fenomenul graficii românești în relație cu ceea ce a fost cumva omologat prin achiziții, colecționare, expunere, literatură de specialitate, toate acestea realizate la nivel specializat, oficial, fără a repertoria însă lucrările pe care le-am ales drept exemplificare și studii de caz. În ideea expusă mai sus, intervalul de cinci secole pe care l-am avut în vedere, deși presupune în mod implicit cronologia unor perioade și etape, a fost împărțit în capitole după criteriile morfologice și tematice.

În primul capitol, s-a luat în considerare statutul imaginii grafice (între actul artistic și segmentul meșteșugăresc) cu elementele sale de expresivizare, cum ar fi: concepția, semnificativitatea formei, substanța, deprinderea virtuozității și ingeniozității. Acest capitol este constituit din cinci subcapitole care argumentează rostul creației grafice. Și astfel, avem alcătuite pe cinci rute distinctive: 1) etalarea reperelor teoretice: încadrarea și oscilarea imaginii între actul artistic și ordinul meșteșugăresc; definirea imaginii imateriale în raport cu lucrarea ca obiect de sine stătător; traseul creației grafice de la intenție auctorială până la produsul final; reglementarea ideii, conceptului și a conținutului; dezbaterea ipostazelor originale prin măiestrie și ingeniozitate prin modele validate; modul de raportare ale celorlalte rute din arta plastică la zona graficii. 2)

cuantificare și legitimare în registrul rigorilor de ordin tehnic: aptitudinea de a stabili conturul; tipologia desenului realist; prezentarea procesului în desenul constructiv și aspecte ale desenului din memorie, inclusiv cel din imaginație; cunoașterea noțiunilor de perspectivă și cunoștințele în materie de *sectio aurea*; capacitățile compoziționale; registrul de lumini și umbre; aptitudinea de immortalizare instantanee în timp real; cunoștințele de anatomie inclusiv abilitatea de redare a proporțiilor (armonioase) corpului uman; cunoașterea și optima utilizare a materialului dar și abilitatea de obținere a iluziei de materialitate; redarea valorii tonale prin actul de cunoaștere a materialului; noțiunile de cromatologie și prezentarea procedeelelor de lucru cu paleta cromatică.

3) modalitățile artistice prin care se produce formularea plastică și contributivitatea arpegiului stilistic în arealul grafic: orientările; descrierile subiectelor prin actul desenului; aspecte ce țin de formă și planul iluzoric; consecvența stilului și al stilizării; profilarea simbolismului și eficacitatea metaforei plastice.

4) cizelarea imaginii grafice, determinată de dezideratul cadrului social: analogii de ordin morfologic și tematic; anecdotică, ca interfață a realului (mai) profund; planul alegoric, un registru stilistic distinct.

5) cererea și contributivitatea cadrului social în vederea elaborării operei grafice cu caracter național: sprijin oferit artelor grafice printr-o serie de comenzi, dar și mecenat în egală măsură; rostul creațiilor grafice realizate de autori din străinătate, exploatând subiecte din spațiul românesc; implicarea lui Alexandru Odobescu în amplificarea graficii „utilitare”; contribuțiile patrimoniale de înaltă relevanță ale Casei Regale a României; exploatarea subiectelor naționale în creația unor artiști-graficieni (până în 1945).

În cel de al doilea capitol, s-a urmărit propagarea mesajului din opera grafică, educația și, nu în ultimul rând, impactul social și politic. Pledoaria acestui capitol a fost structurată în cinci acte: 1) de la mediul educațional, la exprimarea artistică în mediul profesional: primele forme de educație artistică (ruta artă grafică) și abordarea graficii/gravurii la nivel instituțional; direcțiile graficii românești din a doua jumătate a secolului al XX-lea - tradiția și modernitatea; expunerea dimensiunii imersive a artei plastice; aspecte ale graficii din spațiul românesc în curs de disputare.

2) caracteristicile artei militante (grafică și gravură), în spațiul românesc, între 1947 și 1989; noile teme de la instaurarea comunismului, percepția realismului socialist și perspectivei propagandistice; aspecte ale exportului românesc „de imagine” în perioada (1965-71) a relativei liberalizări; grafica românească socialistă după „*Tezele din iulie*” (1971) și ale celor de la Mangalia (1983).

3) arta grafică și semnificativitatea tiparului în veacurile XVI-XX: gravura exploatată și valorificată de către mediul ecleziastic; o prezentare succintă a tiparului autohton;

segmental tiparului laic; percepția tiparului în veacul al XX-lea, de la planul meșteșugăresc la mediu; importanța serialității, multiplicării și diseminării enunțului plastic defalcat în cicluri imagistice. 4) afișul românesc socialist (parametrii informării, comunicării, simbolisticii și reprezentării plastice): afișul politic, publicitar, cultural, sportiv, de divertisment și cinematografic. 5) prezentare generică și narațiuni plastice în opera unor artiști-graficieni autohtoni; trei dintre clasici: Theodor Aman, Constantin Stahi și Hans Eder; prezentarea restartului graficii după cel de-al Doilea Război Mondial: Vasile Kazar, Octav Grigorescu și Ion State; graficieni contemporani: Mircea Dumitrescu, Aurel Bulacu, Antal Vásárhelyi; ilustratorii Devis Grebu, Tudor Banuș și Csaba Zémleenyi.

Cel de al treilea capitol a „radiografiat” principalele colecții de stampe din cadrul muzeelor românești și prezentarea unor evocări și elogii în circumstanța socio-culturală; colecții semnificative se regăsesc în instituții precum: Muzeul Național de Artă al României, Academia Română, Muzeul de Artă Tulcea, Muzeul „Țării Crișurilor” Oradea, Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad, Muzeul de Artă Drobeta Turnu Severin, Muzeul „Theodor Aman” București, Muzeul de Artă Bacău, Muzeul de Artă Vizuală Galați, Muzeul de Artă „Casa Simian” Râmnicu Vâlcea, Muzeul de Artă Brașov, Muzeul Național „Brukenthal” Sibiu, Muzeul de Artă Târgu Jiu, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, Muzeul de Artă Constanța, Muzeul de Artă Cluj-Napoca, Muzeul de Artă Craiova, Muzeul de Artă Iași, Muzeul Brăilei „Carol I”, Muzeul Județean Buzău, Muzeul Național de Artă Timișoara, Muzeul de Artă Ploiești și Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște. Capitolul este încheiat prin relevanța cabinetului de stampe și indicarea câtorva norme de conservare și restaurare a creației grafice, dar și catalogarea, expunerea și condiția stampeii în spațiul muzeal.

În concluzie, prezenta teză s-a concretizat printr-o coagulare a unor registre - de identificare, cuantificare și legitimare a patrimoniului național (cu peste 250.000 de creații de artă grafică), consemnarea sinidisisului românesc și un eventual suport (informațional), cu capacitatea de a facilita noi cercetări (în acest sens) - fundamentale și vitale pentru identitatea culturală a României în cadrul european și internațional. Socotind în perspectivă istorică, fiecare epocă și-a lăsat amprenta pe patrimoniul național de artă grafică, prin feluritele sale forme de guvernare, strategiile administrative ale unor instituții de profil, inițiativele unor personalități ale

epocilor, actele de donație ale unor colecționari, artiști și chiar moștenitorii acestora, inclusiv centre culturale, fundații, asociații etc.

Tot în cadrul acestei teze, identificăm și două anexe, prima completează repertoriul colosal de artă grafică al Muzeului Național de Artă al României, și cea de a doua indică abreviațiile tehnice internaționale de identificare a stampeii.

.....

Thesis

The Presence of Graphic Arts from the 16th to the 20th Century in the Museum Collections in Romania

Abstract:

The doctoral thesis entitled „*The Presence of Graphic Arts from the 16th to the 20th Century in the Museum Collections in Romania*” is structured into three chapters, along with an Introduction, Conclusions, Bibliography, and Appendices.

The introduction emphasizes the excellence of the Romanian graphic art, with a history of over one hundred and fifty years and a proto-history spanning other several centuries, considering the early forms of printing, namely the transfer of ecclesiastical images, all achieved through woodcut techniques. The point of reference of the proposed analysis is the graphic art patrimony concentrated in museum collections, however, not limited to museographic aspects. The goal is the interpretation of the Romanian graphics phenomenon in relation to what has been somehow recognized through acquisitions, collections, exhibitions, literature, all done at a specialized, official level, without, however, cataloguing the works we have chosen as examples and case studies. In the context mentioned above, the five-century interval that was taken into consideration, although implicitly involving the chronology of various periods and stages, has been divided into chapters based on morphological and thematic criteria.

The first chapter takes into consideration the status of the graphic image (between artistic act and craftsmanship) with its elements of expressiveness, such as: the conception, the significance of form, the substance, the knowledge of virtuosity and ingenuity. This chapter consists of five subchapters that argue the purpose of the graphic creation. Thus, five distinctive routes have been created: 1) showcasing of the theoretical landmarks: framing and oscillation of the image between the artistic act and the craftsmanship order; defining the immaterial image in relation to the work as a standalone object; the path of the graphic creation from authorial intention to the final product; regulating the idea, concept, and content; debating the original aspects through skill and ingenuity through validated models; the way other routes in plastic arts relate to the realm of graphics. 2) quantification and legitimization in the realm of technical rigor: the skill to set the contour; the typology of the realistic drawing; presenting the process in constructive drawing and aspects of memory drawing, including that from imagination; knowledge of concepts in perspective and knowledge in terms of *sectio aurea*; compositional capabilities; light and shadow register; the skill of capturing an instant moment in real-time; knowledge of anatomy, including the ability to portray the (harmonious) proportions of the human body; knowledge and optimal use of the material, alongside the skill of creating the illusion of materiality; rendering the tonal value through knowledge of the material; knowledge of chromatology and presenting the procedures of working with the colour palette. 3) the artistic methods for producing plastic formulations and the contribution of stylistic arpeggios in the graphic field: orientations; descriptions of subjects through the act of drawing; aspects related to the form and illusory plane; consistency of style and stylization; profiling of the symbolism and the effectiveness of plastic metaphor. 4) refining of the graphic image, in the context of the social framework desideratum: morphological and thematic analogies; anecdote as an interface for a deeper reality; the allegorical plane, a distinct stylistic register. 5) social demand and contribution to the creation of the national graphic art: support offered to the graphic arts through a series of commissions and patronage equally; the role of graphic creations by foreign authors, exploiting subjects from the Romanian space; Alexandru Odobescu's involvement in amplifying the „utility” graphic; high-relevance patrimonial contributions of the Royal House of Romania; exploitation of national subjects in the works of some graphic artists (before 1945).

The second chapter aims to spread the message in the graphic arts, to educate on the subject, and last but not least, to present the social and political impact. The plea of this chapter

has been structured in five acts: 1) from the educational environment to the artistic expression in the professional environment: the first forms of artistic education (graphic art route) and the institutional-level approach to graphics/engraving; the Romanian graphic arts directions in the second half of the 20th century - tradition and modernity; exposing the immersive dimension of plastic arts; aspects of the graphic arts in the Romanian space that are under debate. 2) characteristics of militant art (graphic and engraving) in the Romanian space between 1947 and 1989; new themes from the onset of communism, the perception of the socialist realism and of the propagandist perspectives; aspects of the Romanian export of „image” during the period (1965-71) of relative liberalization; the Romanian socialist graphic arts after the „July Theses” (1971) and those from Mangalia (1983). 3) graphic art and the significance of printing during the 16th to the 20th century: the exploitation and valorisation of engraving by the ecclesiastical milieu; a short presentation of native printing; the secular printing segment; the perception of printing in the 20th century, from the craftsmanship level to the environment; the importance of seriality, multiplication, and dissemination of the plastic discourse split in imaginative cycles. 4) the socialist Romania image (parameters of information, communication, symbolism, and plastic representation): political, advertising, cultural, sports, entertainment, and cinematographic images. 5) generic presentation and plastic narratives in the work of Romanian graphic artists; three of the classics: Theodor Aman, Constantin Stahi and Hans Eder; presenting the revival of the graphic art after the Second World War: Vasile Kazar, Octav Grigorescu and Ion State; contemporary graphic artists: Mircea Dumitrescu, Aurel Bulacu, Antal Vásárhelyi; illustrators Devis Grebu, Tudor Banuș and Csaba Zémleenyi.

The third chapter „radiographs” the main print collections in the Romanian museums and presents some evocations and praises in the socio-cultural context; significant collections can be found in institutions such as the National Museum of Art in Romania, the Romanian Academy, the Art Museum in Tulcea, „Țara Crișurilor” Museum in Oradea, „Vasile Pârvan” Museum in Bârlad, the Art Museum in Drobeta Turnu Severin, „Theodor Aman” Museum in Bucharest, the Art Museum in Bacău, the Visual Art Museum in Galați, „Casa Simian” Art Museum in Râmnicu Vâlcea, the Art Museum in Brașov, the „Brukenthal” National Museum in Sibiu, the Art Museum in Târgu Jiu, the National Union Museum in Alba Iulia, the Art Museum in Constanța, the Art Museum in Cluj-Napoca, the Art Museum in Craiova, the Art Museum in Iași, „Carol I” Museum in Brăila, the County Museum in Buzău, the National Art Museum in

Timișoara, the Art Museum in Ploiești, and „Curtea Domnească" National Museum Complex in Târgoviște. The chapter concludes by discussing the relevance of the print cabinet and indicating some conservation and restoration norms for the graphic works, as well as cataloguing, exhibition, and the condition of prints in museum spaces.

In conclusion, this thesis has materialized through the consolidation of some of the identification, quantification, and recognition registers of the national patrimony (with over 250,000 pieces of graphic art), documenting the Romanian synod and a potential (informational) support, with the capacity to facilitate new research (in this regard) - fundamental and vital for Romania's cultural identity within the European and international contexts. Considering the historical perspective, each era has left its mark on the national graphic art patrimony through its various forms of governance, administrative strategies of institutions in the field, initiatives of personalities of the times, donations from collectors, artists, and their heirs, including cultural centres, foundations, associations, etc.

Within this thesis, two appendices can be identified as well, the first one complements the colossal repertoire of the graphic art at the National Museum of Art in Romania, while the second one provides the international technical abbreviations for print identification.